

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทย-จีน ก่อนและหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

วรัณยู เห่งาโพธิ์¹
มนัสนันท์ ชูตินันท์²

Received: November 30, 2024 ; Revised: December 16, 2024;

Accepted: December 20, 2024

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้ทำการศึกษาความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยและจีน ทั้งก่อนและภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในปีพ.ศ. 2566 เป็นต้นมา โดยความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยและจีนก่อนสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 มีการติดต่อค้าขายกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยรัฐโบราณ มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีหลายครั้งด้วยการส่งคณะทูตและเครื่องบรรณาการ

¹ นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
email: waranyoo.n@kkumail.com

² นักศึกษาสาขาวิชาสังคมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น
email: manassanan.c@kkumail.com

ในสมัยสุโขทัย กรุงศรีอยุธยา ธนบุรี ต่อเนื่องมาจนในสมัยรัตนโกสินทร์ ตอนต้น แต่การค้ากับจีนได้ชะลอตัวลงในสมัยรัชกาลที่ 4 ของกรุงรัตนโกสินทร์ จากการที่ไทยสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ การเปิดการค้ากับชาติตะวันตก และความเสื่อมถอยของราชวงศ์ชิง ทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนจึงหยุดชะงักลง ต่อมาได้รับการฟื้นฟูภายหลังจากที่จีนได้สถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ตรงกับช่วงรัชกาลที่ 6 และการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 เป็นผลให้ไทยและจีนทำข้อตกลงการค้าร่วมกัน และเกิดการลงทุนในธุรกิจประเภทต่าง ๆ สำหรับความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยและจีนภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ในปี พ.ศ.2566 เป็นต้นมา มีการชะลอตัวลงเล็กน้อยในช่วงแรกจากการที่ทั่วโลกเพิ่งฟื้นตัวและต่างต้องเร่งกระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศของตน ความต้องการสินค้านำเข้าจากต่างชาติจึงลดลง โดยในอนาคตกจากการพึ่งพาสินค้านำเข้าที่ส่วนใหญ่เป็นสินค้าชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และสินค้ามูลค่าสูงที่ใช้เป็นทุนการผลิต ทำให้ไทยเสียดุลการค้ากับจีน ไทยจึงควรวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรม และปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น นอกจากนี้ โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ยังมีส่วนสำคัญในจะช่วยดึงดูดให้นักลงทุนจีนนำ ไทยจึงควรวางแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการเปิดการค้าเสรีกับจีนในระดับที่สูงขึ้น

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ทางการค้าไทย-จีน, สถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

Thailand-China Trade Relationships before and after COVID-19 pandemic

Waranyoo Ngaopho³

Manassanan Chutinan⁴

Abstract

This article studies the trade relationship between Thailand and China, both before and after the COVID-19 pandemic situation that began in 2023. The trade relationship between Thailand and China has a long history dating back to ancient times, with numerous diplomatic exchanges and tributes during the Sukhothai, Ayutthaya, and Thonburi periods, continuing into the early Rattanakosin era. However, trade with China slowed during the reign of King Rama IV of Rattanakosin due to Thailand's signing of the Bowring Treaty with England,

³ Student, Social Studies Department, Faculty of Education, Khon Kaen University email: waranyoo.n@kkumail.com

⁴ Student, Social Studies Department, Faculty of Education, Khon Kaen University email: manassanan.c@kkumail.com

the opening of trade with Western nations, and the decline of the Qing Dynasty, which caused the trade relationship with China to stagnate. It was later revitalized after China established the People's Republic of China, coinciding with the reign of King Rama VI, and the establishment of formal diplomatic relations on July 1, 1975, resulting in Thailand and China entering into trade agreements and investments in various business sectors. For the trade relationship between Thailand and China following the COVID-19 pandemic situation in 2023, there has been a slight slowdown initially due to the global recovery and the need for countries to stimulate their domestic economies. Consequently, the demand for imported goods from abroad has decreased. In the future, reliance on imported goods, primarily electronic components and high-value products used as production capital, will result in Thailand experiencing a trade deficit with China. Therefore, Thailand should plan to develop its industries and improve production processes to enhance efficiency and effectiveness. Additionally, the Eastern Economic Corridor (EEC) development project plays a significant role in attracting Chinese investors. Thailand should also plan infrastructure development and foster cooperation in establishing higher-level free trade with China.

Keywords: Thailand-China trade relations, COVID-19 pandemic situation

บทนำ (Introduction)

สาธารณรัฐประชาชนจีน เป็นหนึ่งในประเทศมหาอำนาจของโลก ด้วยจำนวนประชากรนับพันล้านคนในปี พ.ศ. 2562 และขนาดเศรษฐกิจมูลค่าถึง 14.36 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ ทำให้จีนมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลก รองจากสหรัฐอเมริกา อีกทั้งยังมีเงินทุนสำรองมากที่สุดในโลกโดยมีการคาดการณ์ว่า ในปี พ.ศ.2571 จีนจะมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่ที่สุดในโลก ทั้งนี้ จีนเป็นประเทศเศรษฐกิจ มีการผลิตและเป็นผู้ส่งออกสินค้ารายใหญ่สุดของโลก จึงได้รับขนานนามเป็น “โรงงานของโลก” มีการเติบโตของตลาดผู้บริโภคเร็วสุดของโลก และยังเป็นผู้นำสินค้าเข้ารายใหญ่สุดอันดับสองของโลกอีกด้วย (Thai PBS, 2566) ในขณะเดียวกัน ประเทศจีนถือเป็นมิตรประเทศที่ใกล้ชิดกับไทย ทั้งสองฝ่ายมีผลประโยชน์แห่งชาติที่สอดคล้องกันเป็นส่วนใหญ่ทั้งด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง ปัจจัยด้านความผูกพันทางด้านเชื้อชาติ ความคล้ายคลึงทางวัฒนธรรม การกลมกลืนกันทางสังคมของชาวไทยเชื้อสายจีน และที่สำคัญคือ ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์กับจีนแม้จะมีไม่มีพรมแดนติดต่อกันโดยตรง ปัจจัยเหล่านี้ล้วนเป็นปัจจัยสำคัญที่เอื้อให้ทั้งสองประเทศมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน (อักษรศรี พานิชสาส์น, 2546: ออนไลน์)

ประเทศไทยและจีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ด้านการค้าที่แน่นแฟ้นมาอย่างยาวนาน โดยจีนถือเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของไทยติดต่อกันถึง 11 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 จนถึงปัจจุบัน (Thai PBS, 2566: ออนไลน์) ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างสองประเทศแสดงให้เห็นถึงความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ที่ทั้งสองฝ่ายมีต่อกัน อย่างไรก็ตาม ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2565 ทั่วโลกต้องเผชิญกับการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ซึ่งส่งผลกระทบรุนแรงต่อเศรษฐกิจโลก การขับเคลื่อนเศรษฐกิจหยุดชะงัก และการค้าระหว่างประเทศซบเซา ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและจีนก็ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ดังกล่าวเช่นเดียวกัน จึงเป็นที่น่าสนใจว่า ภายหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยและจีนจะมีแนวโน้มอย่างไร เมื่อเทียบกับในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เมื่อการแพร่ระบาดเริ่มคลี่คลายในปี พ.ศ. 2565 เป็นต้นมา การฟื้นฟูเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศได้กลายเป็นประเด็นสำคัญ ดังนั้น บทความนี้จึงได้ทำการศึกษาและวิเคราะห์เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยและจีน ทั้งในช่วงก่อนและภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 เพื่อให้เห็นถึงลักษณะความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างทั้งสองประเทศ ทั้งก่อนและภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 รวมถึงสำรวจแนวโน้มการพัฒนาความสัมพันธ์ทางการค้าทั้งสองประเทศในอนาคต

พัฒนาการความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยและจีน

ในพงศาวดารจีนระบุว่า ไทยและจีนเริ่มติดต่อและสร้างสัมพันธ์ไมตรีระหว่างกันตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นตะวันตก (พ.ศ. 337-568) ได้ส่งทูตมาเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับรัฐโบราณก่อนสถาปนาอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี ได้แก่ ทว้อหลอพอต๊ (ทวารวดี) หลอหู (คาดว่าเป็นละโว้หรืออุทอง) และเสียน (คาดว่าเป็นสุโขทัยหรือสุพรรณภูมิ) จนกระทั่งถึงช่วงของอาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี ซึ่งตรงกับช่วงต้นราชวงศ์หยวน (พ.ศ. 1825-1865) สุโขทัยก็ได้ส่งราชทูตไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับจีนถึง 9 ครั้ง ระหว่างปี พ.ศ. 1835 - 1846 และกษัตริย์หยวนก็เคยส่งทูตมาเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับไทย 3 ครั้ง ทำให้การค้าเกิดการขยายตัว มีการรับเอาความรู้จากชาวจีนที่สำคัญ คือ การทำเครื่องปั้นดินเผา ทำให้อาณาจักรสุโขทัยมีเครื่องสังคโลก เป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญ (สมาคมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจไทย-จีน, 2552: ออนไลน์) ต่อมาในสมัยกรุงศรีอยุธยาของไทย ซึ่งตรงกับสมัยราชวงศ์หมิงของจีน (พ.ศ. 1913-2309) พระมหากษัตริย์ของกรุงศรีอยุธยาได้ส่งขุนนางและทูตานุทูตไปเจริญสัมพันธ์ไมตรีกับราชวงศ์หมิงมากถึง 112 ครั้ง โดยที่ราชวงศ์หมิงก็ได้ส่งขุนนางและทูตานุทูตมาเจริญสัมพันธ์ไมตรี 19 ครั้ง ทำให้ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศเจริญรุ่งเรืองถึงขีดสุดทั้งในด้านเศรษฐกิจ การค้า และวัฒนธรรม ชาวจีนต่างเข้ามาค้าขายและตั้งรกรากในไทยเพิ่มมากขึ้นทุกปีอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งมีการเข้ารับราชการตลอดช่วงสมัยของกรุงศรีอยุธยา ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยธนบุรี (นิษณะ ทวีพาณิชย์, 2547: 8)

เมื่อเข้าสู่สมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ในสมัยรัชกาลที่ 2 มีการเจริญสัมพันธไมตรีกับราชวงศ์ชิงของจีน (พ.ศ. 2325-2396) ซึ่งมีการส่งสินค้าไปขายยังประเทศจีนถึงร้อยละ 86 ของมูลค่าการค้าทั้งหมดของไทยในช่วงเวลาดังกล่าว อีกทั้งเรือสินค้าจีนยังเข้ามาค้าขายในไทยด้วยจำนวนมากที่สุด ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 3 ได้มีชาวจีนอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในไทยจำนวนราว 1 ล้านคน มีการค้าสำเภาเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก แต่ในสมัยรัชกาลที่ 4 ที่ตรงกับช่วงที่ราชวงศ์ชิงกำลังอ่อนแอ มีการช่วงชิงอำนาจและเข้าสู่ยุคปฏิรูปการปกครอง ตลอดจนการที่ไทยทำสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษในปี พ.ศ. 2398 ทำให้ไทยได้ทำการค้ากับชาวตะวันตกมากขึ้น การส่งคณะทูตไปยังจีนในปี พ.ศ. 2396 จึงถือเป็นการส่งบรรณาการเจริญสัมพันธไมตรีครั้งสุดท้าย เพื่อความปลอดภัยของคณะทูตผู้เดินทางเอง และเพื่อป้องกันการเข้าใจผิดของประเทศคู่ค้า จนในช่วงรัชกาลที่ 6 เกิดเหตุการณ์จีนปฏิวัติการปกครองชิงไห่ พร้อมกับสถาปนาประเทศเป็นสาธารณรัฐประชาชนจีน ในปี พ.ศ. 2492 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนก็ได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาอีกครั้ง และในท้ายที่สุด ในช่วงรัชกาลที่ 9 ไทยและจีนจึงมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศขึ้นอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 (นิชนะ ทวีพาณิชย์, 2547: 8)

ภายหลังการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ในปี พ.ศ. 2518 ความสัมพันธ์ทางค้าระหว่างไทยและจีนก็มีการร่วมมืออย่างต่อเนื่อง โดยในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2521 รัฐบาลของไทยและของจีนร่วมลงนามใน

ข้อตกลงทางการค้า เพื่อพัฒนาการค้าระดับภูมิภาค ปี พ.ศ. 2524 จีนเริ่มเปิดประเทศมากขึ้น นักธุรกิจไทยต่างทยอยเข้าไปลงทุนในจีนอย่างต่อเนื่อง บริษัทไทยที่ได้รับอนุญาตให้เข้าไปลงทุนในจีนรวมทั้งสิ้น 3,000 โครงการ เงินทุนในสัญญาทั้งหมดมีมูลค่ากว่า 5,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เงินลงทุนจริงมีมูลค่ากว่า 2,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี พ.ศ. 2528 รัฐบาลไทยและจีนได้ร่วมลงนามในข้อตกลงการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยจีนและข้อตกลงการคุ้มครองการลงทุน ทำให้มูลค่าการลงทุนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ประเทศไทยยังนับเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่เข้าไปลงทุนในจีน ในปี พ.ศ. 2544 ธุรกิจที่ไทยเข้าไปลงทุนในจีน ประกอบด้วย ธุรกิจอาหารสัตว์ การเพาะพันธุ์สัตว์ การผลิตมอเตอร์ไซค์ อุตสาหกรรมกระดาษ ไฟฟ้า และวัสดุก่อสร้าง เป็นต้น แม้ว่าจีนเริ่มเข้ามาลงทุนในไทยค่อนข้างล่าช้า แต่การลงทุนของจีนในไทยขยายตัวอย่างรวดเร็ว มูลค่าการลงทุนของนักลงทุนฝ่ายจีนคิดเป็นมูลค่า 3,037 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี พ.ศ. 2548 (ม.ค.-ต.ค.) ธุรกิจที่จีนเข้ามาลงทุนในไทย ได้แก่ อุตสาหกรรมเบา สิ่งทอ ยางพารา เคมีภัณฑ์ การแปรรูปอาหาร การหลอมสแตนเลส ธุรกิจการธนาคาร การประกันภัย การค้า การตรวจสอบสินค้า โรงแรม ร้านอาหาร และ อสังหาริมทรัพย์ เป็นต้น (นิษณะ ทวีพาณิชย์, 2547: 10)

จากการศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างประเทศไทยและจีน พบว่า ไทยและจีนมีการติดต่อค้าขายกันมาอย่างยาวนานตั้งแต่สมัยรัฐโบราณ มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีหลายครั้ง ด้วยการส่งคณะทูตและ

เครื่องบรรณาการ ตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย และเฟื่องฟูอย่างมากในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อเนื่องมาจนในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น จากการที่มีการค้าสำเภาซึ่งสร้างรายได้ให้แก่อาณาจักรของไทย อีกทั้งการมาตั้งรกรากของชาวจีนทำให้มีการทำการเติบโตทางการค้ามาอย่างยาวนาน แต่การค้ากับจีนได้ชะลอตัวลงในสมัยรัชกาลที่ 4 ของกรุงรัตนโกสินทร์ จากการที่ไทยสนธิสัญญาเบาว์ริงกับอังกฤษ การเปิดการค้ากับชาติตะวันตก และความเสื่อมถอยของราชวงศ์ชิงของจีน ทำให้ความสัมพันธ์ทางการค้ากับจีนจึงหยุดชะงักลง ต่อมาได้รับการฟื้นฟูภายหลังจากที่จีนได้สถาปนาประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน ตรงกับช่วงรัชกาลที่ 6 และการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 เป็นผลให้ไทยและจีนทำข้อตกลงการค้าร่วมกัน และเกิดการลงทุนในธุรกิจประเภทต่าง ๆ

การค้าระหว่างไทยและจีนก่อนช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

นับตั้งแต่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างไทยกับจีนอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 เป็นต้นมา ทั้งสองประเทศได้สร้างความร่วมมือด้านการค้ามาอย่างต่อเนื่อง ภายใต้พื้นฐานการเคารพซึ่งกันและกัน ความไว้วางใจ และการไม่แทรกแซงในกิจการภายใน จากปัจจัยด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันแน่นแฟ้น จึงได้นำไปสู่การยกระดับความสัมพันธ์เป็น “หุ้นส่วนความ

ร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้าน” (Comprehensive Strategic Partnership) ในเดือนเมษายน พ.ศ. 2555 เพื่อกระชับความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือให้มีความใกล้ชิดและรอบด้านมากยิ่งขึ้น และจีนยังเป็นประเทศหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาของยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ อิรวดี – เจ้าพระยา – แม่น้ำโขง (Ayeyawady-Chao Phraya-Mekong Economic Cooperation Strategy: ACMECS) โดยในปี พ.ศ. 2562 จีนเป็นคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย (จีนเป็นตลาดส่งออกอันดับที่ 2 ของไทย และจีนเป็นแหล่งนำเข้าอันดับ 1 ของไทย) ขณะที่ไทยเป็นแหล่งนำเข้าอันดับ 13 (อันดับที่ 3 ในกลุ่มประเทศอาเซียน) และเป็นตลาดส่งออกอันดับ 17 ของจีน เมื่อปี พ.ศ. 2562 มูลค่าการค้าทวิภาคีอยู่ที่ 79,500 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงจากปี พ.ศ. 2561 ร้อยละ 0.90 ในจำนวนดังกล่าว ไทยส่งออกไปจีนมีมูลค่า 29,172 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ลดลงร้อยละ 3.78 จากปี พ.ศ. 2561 ส่วนไทยนำเข้าจากจีนมีมูลค่า 50,327 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 0.85 จากปี พ.ศ. 2561 จีนได้ดุลการค้า 21,155 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.01 จากปี พ.ศ. 2561 สินค้าสำคัญที่จีนนำเข้าจากไทย ได้แก่ ฮาร์ดไดรฟ์ ยางพารา แผงวงจรรวมไม้ ชิ้นส่วนจอ LCD ทุเรียนสด มันสำปะหลังแห้งและแป้งมันสำปะหลัง เคมีภัณฑ์ ชิ้นส่วนโทรศัพท์มือถือ ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ ส่วนสินค้าสำคัญที่จีนส่งออกมาไทย ได้แก่ โทรศัพท์มือถือ ชิ้นส่วนโทรศัพท์มือถือ ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ เหล็กกล้า คาร์บอนแบล็ค อุปกรณ์ควบคุมและจ่ายไฟฟ้า จอ LCD

คอมพิวเตอร์ของเครื่องปรับอากาศ เพื่อหามหาสารกำจัดวัชพืช (สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง, ม.ป.ป.: ออนไลน์)

เมื่อพิจารณาถึงปัจจัยทางภูมิศาสตร์ ประเทศไทยถือว่าได้เปรียบในการเป็นศูนย์กลางการค้าในภูมิภาคอาเซียน ทั้งในส่วนของความพร้อมทางโครงสร้างพื้นฐาน และตำแหน่งที่ตั้งที่สามารถเดินทางคมนาคมไปยังหลาย ๆ ประเทศในภูมิภาค ซึ่งจากปัจจัยดังกล่าว จีนจึงได้เล็งเห็นและสร้างความร่วมมือผ่านการลงทุนในโครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and road Initiative) ซึ่งเป็นนโยบายที่จีนใช้ในการเผยแพร่อิทธิพลผ่านการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงต่าง ๆ เข้ามาในภูมิภาคเอเชีย เพื่อขยายการค้าและการลงทุนกับประเทศต่าง ๆ ตามเส้นทาง ไทยมีบทบาทในฐานะที่เป็นศูนย์กลางทางการค้าในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งการดำเนินโครงการนั้นมีผลกระทบทั้งในเชิงบวกและเชิงลบต่อเศรษฐกิจไทย สำหรับผลเชิงบวก ได้แก่ 1. เอื้อต่อการให้ไทยเป็นจุดศูนย์กลางการค้าในภูมิภาคอาเซียน โดยสอดคล้องกับเป้าหมายโครงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกของไทย (EEC) ของไทยเอง 2. เป็นปัจจัยให้เกิดการเร่งการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของไทยในระดับภูมิภาคให้สามารถเป็นศูนย์กลางทางการค้าของภูมิภาคอาเซียน 3. เกิดความร่วมมือแบบได้รับผลประโยชน์ร่วมพลกันทั้งไทยและจีน โดยไทยได้รับการลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานจากจีน ในขณะเดียวกัน จีนก็ใช้เส้นทางคมนาคมไทยเพื่อทำธุรกิจในภูมิภาคอาเซียน 4. การมีเส้นทางคมนาคมที่เชื่อมต่อกันรวดเร็ว ทำให้ช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจ จากทั้งการท่องเที่ยว และการขนส่งสินค้า เพิ่ม

โอกาสการลงทุนจากจีน และการจ้างงานในไทยมากขึ้น ส่วนผลเชิงลบ ได้แก่ 1. จีนมีอำนาจต่อรองกับไทยมากขึ้น อาจทำให้ถูกกำหนดควบคุมทิศทางเศรษฐกิจ 2. เสี่ยงต่อการพึ่งพาเศรษฐกิจจีนมากเกินไป ทำให้ถูกควบคุมจนขาดความเป็นกลาง เกิดผลกระทบในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมถึงท่าทีต่อกรณีข้อพิพาทต่าง ๆ เช่น ปัญหาความขัดแย้งทางทะเลจีนใต้ และ 3. การที่จีนสามารถเคลื่อนย้ายแรงงานและวัสดุก่อสร้างในการดำเนินโครงการได้อย่างเสรี ทำให้ไทยไม่ได้เปรียบในแง่ของการจ้างงาน (กาญจนา สกุลเพชรอร่าม และชลธิ์ เสมอเชื้อ, 2564: 20-24)

ถึงแม้ว่าความร่วมมือทางการค้าระหว่างไทยและจีน จะมีมาอย่างต่อเนื่อง และไทยมีบทบาทสำคัญในฐานะประเทศที่มีจุดยุทธศาสตร์ทางการค้าที่มีเส้นทางเชื่อมโยงทั่วทั้งภูมิภาคอาเซียน แต่กลับพบว่า มีข้อเสียเปรียบหลายประการจากเงื่อนไขในการเข้ามาลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในไทย ดังที่ได้กล่าวถึงผลกระทบเชิงลบจากโครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and road Initiative) อีกทั้งจากการที่ไทยนำเข้าสินค้าจากจีนส่วนใหญ่ เป็นสินค้าชิ้นส่วนโทรศัพท์มือถือ ชิ้นส่วนคอมพิวเตอร์ เหล็กกล้า คาร์บอนแบล็ค อุปกรณ์ควบคุมและจ่ายไฟฟ้า จึงทำให้ไทยขาดดุลทางการค้ากับจีน ซึ่งนับเป็นความท้าทายของไทยที่จะต้องรับมือและเตรียมควบคุมบทบาทของจีน รวมถึงการหาช่องทางขยายโอกาสทางการค้าให้ได้ประโยชน์จากการดำเนินโครงการที่จีนมีการใช้ไทยเป็นจุดเชื่อมโยงทางการค้าทั่วทั้งภูมิภาคอาเซียน แต่ในท้ายที่สุดแล้ว เมื่อมีการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ขึ้น การขยายตัวทางการค้าของไทย

จึงได้เกิดข้อจำกัดจากการที่จีนและทั่วโลกต่างต้องเผชิญกับการล็อกดาวน์ เพื่อควบคุมการแพร่กระจายของเชื้อโรค นำไปสู่การชะลอตัวทางเศรษฐกิจทั่วโลกอีกด้วย

การค้าระหว่างไทยและจีนในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ระหว่างปี พ.ศ. 2562-2565 ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก จากข้อมูลของกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) ระบุว่า เศรษฐกิจโลกได้เข้าสู่ภาวะถดถอย ซึ่งอาจส่งผลกระทบมากกว่าช่วงวิกฤตการเงินปี พ.ศ. 2551 เลขาธิการองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD) ระบุว่า ประเทศที่มีเศรษฐกิจขนาดใหญ่หลายประเทศ กำลังเข้าสู่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยอย่างน้อย 2 ไตรมาสต่อเนื่อง คาดว่าการแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 ได้ฉุดอัตราการเติบโตของเศรษฐกิจโลกลงครึ่งหนึ่ง อยู่ที่ร้อยละ 1.5 รายงานการประชุมสหประชาชาติว่าด้วยการค้าและการพัฒนา ยังระบุว่า การแพร่ระบาดของไวรัส COVID-19 จะส่งผลให้การลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (FDI) ทั่วโลกหดตัวลงราวร้อยละ 30 – 40 และกระทบต่อห่วงโซ่มูลค่าโลก นอกจากนี้ นักเศรษฐศาสตร์คาดการณ์ว่า COVID-19 จะสร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจโลกสูงกว่ากรณีของโรคซาร์ส โดยในครั้งนี้เศรษฐกิจโลกอาจสูญเสียมูลค่ามากถึง 4 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.1 ของ GDP โลก เนื่องจากเศรษฐกิจจีนมีขนาดใหญ่กว่าเดิมช่วงโรคซาร์ส

เชื่อมโยงทั้งการค้า การลงทุน และการขนส่ง ส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจจีนคิดเป็นร้อยละ 16 ของ GDP โลก (คิดเป็น 1 ใน 3 ของเศรษฐกิจโลก) เพิ่มขึ้นจากสมัยโรคซาร์สอยู่ที่ร้อยละ 4 (ธนาคารแห่งประเทศไทย, 2563: ออนไลน์)

นโยบายโควิดเป็นศูนย์ของจีน (ZERO COVID-19) ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจทั่วโลก จากการที่จีนมีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับที่ 2 ของโลก รวมถึงมีการผลิตและส่งออกสินค้ารายใหญ่ที่สุดของโลก (Thai PBS, 2566) การปิดล้อมศุลกากรประเทศของจีน จึงทำให้การผลิตและส่งออกสินค้าจากจีนไปยังทั่วโลกต้องหยุดชะงัก โดยในประเทศไทยเองได้รับผลกระทบจากนโยบายดังกล่าวในภาคการผลิตและอุตสาหกรรม จากการขาดแคลนวัตถุดิบขั้นต้นและชิ้นกลางจากจีนในช่วงระยะสั้น ทำให้เกิดต้นทุนการผลิตและราคาสินค้าปรับตัวสูงขึ้น นำไปสู่การเกิดภาวะเงินเฟ้อเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จากเดิมที่ในประเทศไทยยังคงมีภาวะเงินเฟ้ออยู่ในระดับสูงอยู่แล้ว แต่เมื่อสถานการณ์คลี่คลายและจีนจะกลับมาดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจได้ ความต้องการสินค้าภายในประเทศจีนก็จะมีเพิ่มมากขึ้น โดยที่การขนส่งสินค้านี้ระหว่างประเทศจะกลับมาเติบโตได้มากขึ้น โดยเฉพาะการขนส่งทางเรือ ความต้องการตู้คอนเทนเนอร์เพื่อการขนส่งจะมีปริมาณสูงมากขึ้น ราคาค่าระวางเรือจึงเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ทำให้ผู้ประกอบการไทยที่ต้องขนส่งหรือนำเข้าสินค้าจากจีนต้องแบกรับต้นทุนค่าขนส่งที่เพิ่มสูงขึ้น (กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม, 2565: 4)

ถึงแม้ว่าในภาคการผลิตและอุตสาหกรรมจะได้รับผลกระทบในเรื่องต้นทุนการผลิต และการค้าระหว่างประเทศได้รับผลกระทบจากการปรับราคาขนส่งสินค้าทางเรือ แต่กลับพบว่าในช่วงเวลาเดียวกันนั้น การค้าระหว่างไทย-จีน ยังคงขยายตัวอย่างต่อเนื่อง โดยประเทศจีนยังคงเป็นประเทศคู่ค้าอันดับ 1 ของไทย เป็นเวลา 9 ปี ติดต่อกัน ขณะที่ไทยเป็นคู่ค้าอันดับ 13 ของจีน ในปี พ.ศ. 2564 มูลค่าทางการค้าระหว่างไทย-จีน รวมอยู่ที่ 103,750 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวร้อยละ 30.32 ส่วนภาคการส่งออกของไทยไปยังตลาดจีนในปี พ.ศ. 2564 ยังขยายตัวต่อเนื่องร้อยละ 24.79 โดยมีมูลค่า 37,203 ล้านดอลลาร์สหรัฐ สินค้าส่งออกสำคัญของไทยที่ขยายตัว ได้แก่ ผลไม้สด แช่แข็งและแห้ง ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ยางพารา และเม็ดพลาสติก ส่วนการนำเข้าของไทยจากจีนมีมูลค่า 66,546 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวร้อยละ 33.63 สินค้านำเข้าสำคัญ เช่น เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์ เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน และเคมีภัณฑ์ นอกจากนี้ ในช่วง 2 เดือนแรกของปี พ.ศ. 2565 (ม.ค.-ก.พ.) การค้าระหว่างไทย-จีน มีมูลค่า 17,095 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 16 คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 18 ของการค้าระหว่างประเทศโดยรวมทั้งหมดของไทย โดยการส่งออกจากไทยไปจีนขยายตัวร้อยละ 4.78 ขณะที่การนำเข้าของไทยจากจีนขยายตัวร้อยละ 21.73 ส่งผลให้ไทยขาดดุลการค้า 6,815 ล้านดอลลาร์สหรัฐ (ณรงค์ศักดิ์ พุทธพรมงคล, 2565: ออนไลน์)

จากข้อมูลของหอการค้าไทย-จีน ยังระบุว่า ในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ยังมีการส่งเสริมความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนระหว่างไทย-จีน ด้วยการผลักดันความร่วมมือระหว่างประเทศผ่านนโยบายที่สอดคล้องกัน ระหว่างนโยบายริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and road Initiative) ของจีน และ“ระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC)”ของไทย รวมทั้งความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) ได้แก่ 1. การสำรวจลู่ทางธุรกิจการค้าและการลงทุนไทย-จีน โดยการใช้สิทธิประโยชน์จากยุทธศาสตร์การพัฒนาท่าเรือเสรีให้หนาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเส้นทาง BRI ทางทะเล 2. ส่งเสริมความร่วมมือด้านอีคอมเมิร์ซระหว่างไทย-จีน 3. การสำรวจดัชนีความเชื่อมั่นหอการค้าไทย-จีน รายไตรมาส 4. การเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมผู้ประกอบการชาวจีนโลก (WCEC) 5. การเสริมสร้างความพร้อมของผู้ประกอบการรุ่นใหม่ อาทิ การจัดหลักสูตรพัฒนานักบริหารหอการค้าไทย-จีน และ 6. การขยายความร่วมมือกับหน่วยงานพันธมิตรต่าง ๆ โดยในช่วงเดือนกรกฎาคมและกุมภาพันธ์ กรมการค้าต่างประเทศของไทยรายงานว่า ผู้ประกอบการไทยมีการใช้ประโยชน์จากความตกลง RCEP ส่งออกไปยังตลาดหลัก คือ ญี่ปุ่น จีน และเกาหลีใต้ ขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น โดยการส่งออกจากไทยไปจีนภายใต้ความตกลง RCEP มีมูลค่า 453.95 ล้านบาท แม้ว่าผู้ส่งออกไทยไปจีนภายใต้ความตกลง RCEP ส่วนใหญ่จะได้รับการลดภาษีในระดับที่เท่ากับกรอบความตกลงการค้าเสรีอาเซียน-จีน แต่เนื่องจากข้อกำหนดเรื่องการตรวจปล่อยสินค้าที่ชัดเจน คือ กรณีที่เป็นสินค้าเน่าเสียง่ายจะได้รับการ

ตรวจปล่อยพิธีการศุลกากรภายใน 6 ชั่วโมง และสำหรับสินค้าทั่วไปจะได้รับการตรวจปล่อยภายใน 48 ชั่วโมง จึงเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ผู้ประกอบการส่งออกของไทยมาขอใช้สิทธิภายใต้ความตกลง RCEP กันมากขึ้น เพื่อวางแผนการนำเข้าส่งออกสินค้าล่วงหน้าได้อย่างแม่นยำ โดยเฉพาะสินค้าผลไม้สด เช่น ทุเรียนมะม่วง มังคุด ลำไย มันสำปะหลัง (ณรงค์ศักดิ์ พุทธพรมงคล, 2565: ออนไลน์)

การค้าระหว่างไทยและจีนหลังช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19

ภายหลังช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2566 เป็นต้นมา พบว่า จีนมีแนวโน้มที่จะสามารถเข้ามาเพิ่มระดับความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับไทยได้อย่างรวดเร็ว เนื่องจากสถานการณ์ภายในจีนที่เริ่มคลี่คลาย การค้าระหว่างไทยกับจีน มีสถานการณ์การส่งออกจากตลาดของไทยในปี พ.ศ. 2566 ส่วนใหญ่ชะลอลงจากปีก่อนตามอุปสงค์จากประเทศคู่ค้าที่ลดลง เนื่องจากทั่วโลกต่างต้องฟื้นฟูเยียวยาเศรษฐกิจภายในประเทศ และกระตุ้นการใช้จ่ายภายในประเทศของตนเป็นหลัก โดยการส่งออกไปสู่ตลาดจีน ส่งออกเป็นมูลค่า 34,164.5 ล้านเหรียญสหรัฐ หดตัวร้อยละ 0.8 จากการฟื้นตัวของการผลิตและการบริโภคที่ช้ากว่าคาด หลังจากที่จีนมีการยกเลิกมาตรการโควิด-19 เป็นศูนย์และเปิดประเทศ ก่อนที่จะขยายตัวได้ในช่วงครึ่งปีหลัง อย่างไรก็ตาม ปัญหาในภาคอสังหาริมทรัพย์ของจีนที่กระทบความเชื่อมั่นของผู้บริโภคและผู้ผลิต ทำให้การส่งออกไปจีนเผชิญกับความไม่แน่นอน ทั้งนี้ สินค้าส่งออก 5 อันดับแรก

ไปตลาดจีน ได้แก่ ผลไม้สด ผลิตภัณฑ์ยาง เม็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง และเครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ สินค้าสำคัญของไทยที่ส่งออกไปยังจีนลดลง อาทิ หม้อแปลงไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ สินค้าสำคัญที่ขยายตัว อาทิ ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง เครื่องยนต์สันดาปภายในแบบลูกสูบและส่วนประกอบ และผลิตภัณฑ์อลูมิเนียม ในขณะที่การส่งออกของจีนไปยังตลาดอื่น ๆ ในปี พ.ศ. 2566 มีมูลค่า 3,381,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หดตัวร้อยละ 4.6 ชะลอตัวลงจากปีก่อนที่ขยายตัวร้อยละ 5.6 และเป็นการหดตัวครั้งแรกในรอบ 7 ปี เป็นผลมาจากอุปสงค์สินค้าจีนในตลาดโลกที่ชะลอตัวลงระหว่างดำเนินนโยบายโควิดเป็นศูนย์ (กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศามารถในการแข่งขัน สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2567: 23)

ในส่วนของการนำเข้าสินค้า การนำเข้าของจีน ปี พ.ศ. 2566 มีมูลค่า 2,556,801 ล้านดอลลาร์สหรัฐ หดตัวร้อยละ 5.5 จากปีก่อน ที่ขยายตัวร้อยละ 0.7 จากอุปสงค์ในประเทศที่อ่อนแอ รวมถึงปัจจัยจุดรั้งด้านวิกฤตอสังหาริมทรัพย์และภาระหนี้สินที่อยู่ในระดับสูง ส่งผลต่อเศรษฐกิจโดยรวม โดยมีสินค้านำเข้าสำคัญ อาทิ วงจรรวม สินค้า ที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีขั้นสูง น้ำมันดิบ ผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมสำเร็จรูป และธัญพืช และมีแหล่งนำเข้าสำคัญ อาทิ ไต้หวัน สหรัฐฯ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และออสเตรเลีย โดยเศรษฐกิจจีน ในปี พ.ศ. 2567 คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 4.5 – 5.0 ขยายตัวชะลอลงจากปี พ.ศ. 2566 ที่คาดว่าจะขยายตัวร้อยละ

5.0 – 5.5 เนื่องจากปัญหาสภาพคล่องในภาคอสังหาริมทรัพย์ ภาระหนี้สินของทั้งภาครัฐและภาคครัวเรือนอยู่ในระดับสูง ทำให้การลงทุนชะลอตัวลง ส่งผลต่อการใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภคภายในประเทศ นอกจากนี้ความเสี่ยงด้านภูมิรัฐศาสตร์ ผลกระทบจากสงครามการค้า ยังส่งผลต่อความเชื่อมั่นของนักลงทุนอีกด้วย (กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า, 2567: 29-32)

การค้าระหว่างไทยกับจีนในปี พ.ศ. 2566 (ม.ค. – พ.ย.) มีมูลค่าการค้าระหว่างกันสูงถึง 116,912 ล้านดอลลาร์ฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 41.02 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนการเกิดโรคระบาดโควิด-19 ที่มีมูลค่าการค้าไทย-จีน อยู่ที่ 82,904 ล้านดอลลาร์ฯ ทั้งนี้ ข้อมูลจากศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารสำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ ระบุว่า การส่งออกของไทยมายังจีน (ม.ค. – พ.ย. 2566) มีมูลค่า 31,553.45 ล้านดอลลาร์ฯ ลดลงร้อยละ 0.1 สินค้าส่งออกสำคัญ 5 อันดับแรก ได้แก่ ผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้ง ผลิตภัณฑ์ยาง เม็ดพลาสติก ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ โดยการส่งออกผลไม้สด แช่เย็น แช่แข็งและแห้งของไทยมายังจีนมีมูลค่าสูงถึง 5,986.67 ล้านดอลลาร์ฯ คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 18.97 หรือ เกือบ 1 ใน 5 ของการส่งออกทั้งหมดของไทยมายังจีน ทั้งนี้ สินค้าไทยชนิดต่างๆ จะถูกขนส่งมายังประเทศจีนผ่านช่องทางหลากหลายรูปแบบ ทั้งทางบก ทางทะเล และทางอากาศ (กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ, 2567)

ภาพที่ 1 การส่งออก นำเข้า และดุลการค้า ระหว่างจีนกับไทย

ที่มา : CEIC คำนวณโดย สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) “จับตาบทบาทการค้าจีน-อาเซียน สัญญาณเตือนไทยต้องเร่งปรับตัว” โดย Thai PBS POLICY WATCH จับตาดูอนาคตประเทศไทย.2567

ภายใต้ภาวะชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก เศรษฐกิจจีนที่เริ่มฟื้นตัวอย่างต่อเนื่องหลังการปรับนโยบายโควิด-19 มีบทบาทสำคัญในการกระตุ้นเศรษฐกิจไทย โดยศูนย์วิจัยไทยเกียได้ปรับคาดการณ์การเติบโตของเศรษฐกิจไทยในปีเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 3.2 เป็นร้อยละ 3.7 สอดคล้องกับการเติบโตของเศรษฐกิจจีนที่ขยายตัวร้อยละ 4.5 ในไตรมาสแรก และมีเป้าหมายการเติบโตในปี พ.ศ. 2566 อยู่ที่ร้อยละ 5 ซึ่งคาดว่าจะสามารถบรรลุได้ เนื่องจากจีนมีทรัพยากรทางการคลังและนโยบายรองรับแรงกดดันจากเศรษฐกิจซาลง การฟื้นตัวของตลาดในจีนจะช่วยสนับสนุนการ

เติบโตในด้านบวก โดยคาดว่าจะการส่งออกไปยังจีนจะเป็นตลาดเดียวที่มีการเติบโตในเชิงบวก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวไทย ซึ่งเป็นเสาหลักสำคัญของเศรษฐกิจ เริ่มฟื้นตัวอย่างแข็งแกร่งจากจำนวนนักท่องเที่ยวจีนที่เพิ่มขึ้น โดยคาดว่าจะจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติจะเพิ่มขึ้นเป็น 25.5 ล้านคน ซึ่งเป็นแรงหนุนสำคัญต่อเศรษฐกิจไทยในปี พ.ศ. 2566 (ธนธัช, 2023 : การฟื้นตัวของเศรษฐกิจจีนช่วยกระตุ้นแนวโน้มการเติบโตของเศรษฐกิจไทย)

แม้ว่าจีนจะเป็นตลาดหลักสำคัญของไทย ที่มีมูลค่าการค้าระหว่างกันสูง แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ตลอดหลายปีที่ผ่านมา ไทยเป็นฝ่ายที่เสียดุลการค้ามาโดยตลอด แม้ภายหลังจากการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 การเสียดุลการค้าเป็นผลมาจากการที่สินค้าไทยที่ส่งออกไปจีนส่วนใหญ่ยังเป็นเพียงแค่กลุ่มวัตถุดิบหรือกึ่งวัตถุดิบที่มีมูลค่าเพิ่มต่ำ สินค้าส่งออกจากไทยไปจีน มากที่สุด ได้แก่ สินค้าประเภทเม็ดพลาสติก คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 10.26 (มีมูลค่ากว่า 3 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ) รองลงมา ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ยาง โดยมีสัดส่วนร้อยละ 9.37 ในขณะที่ไทยนำเข้าสินค้าทุนและเครื่องมือเครื่องจักรมูลค่าสูงจากจีน เช่น สินค้าประเภท เครื่องจักรไฟฟ้า เครื่องจักรกล ด้วยโครงสร้างการค้าเช่นนี้ จึงทำให้ไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้ากับจีน (สำนักพัฒนาและส่งเสริมการวิจัย สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน), ม.ป.ป.: 33-34)

ตารางที่ 1 สรุปมูลค่าการค้าไทย-จีน ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา 2557 – 2566

		มูลค่าการค้า	การส่งออกไปจีน	การนำเข้าจากจีน	ดุลการค้า
1	ปี 2557	2,057,946	806,418	1,251,528	- 445,110
2	ปี 2558	2,204,071	800,894	1,403,177	- 602,283
3	ปี 2559	2,324,444	833,538	1,490,906	- 657,368
4	ปี 2560	2,513,049	997,983	1,515,066	- 517,084
5	ปี 2561	2,593,323	971,431	1,621,892	- 650,455
6	ปี 2562	2,480,420	902,188	1,578,232	- 676,043
7	ปี 2563	2,494,286	926,646	1,567,640	- 640,994
8	ปี 2564	3,301,718	1,173,762	2,127,956	- 954,194
9	ปี 2565	3,678,988	1,191,875	2,487,122	- 1,295,247
10	ปี 2566	3,649,673	1,176,889	2,472,784	- 1,295,895

หน่วย: ล้านบาท

ที่มา: ผู้เขียนบทความ (ข้อมูลจาก สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์,ธนาคารแห่งประเทศไทย)

ความร่วมมือระหว่างไทยและจีนภายใต้โครงการ “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” (Belt and Road Initiative) จากที่ได้รับเริ่มการลงทุน และเป็นสัญญาณการเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยในช่วงก่อนการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ภายหลังสถานการณ์คลี่คลายลง โครงการนี้ยังนับว่ามีบทบาทที่สำคัญ และมีความก้าวหน้ามากขึ้น โดยเฉพาะด้านโครงสร้าง

พื้นฐาน เช่น ทางรถไฟจีน-ไทย สะท้อนถึงความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นระหว่างสองประเทศ ขณะเดียวกัน ความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) ยังมีบทบาทในการลดภาษีและขยายการเข้าถึงตลาด ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ภายใต้แผนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์จีน-ไทย (พ.ศ. 2565–2569) และแผนส่งเสริม “หนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง” ความร่วมมือครอบคลุมหลากหลายด้าน เช่น การค้า การลงทุน เศรษฐกิจดิจิทัล พลังงานสะอาด ความปลอดภัยในห่วงโซ่อุปทาน และนวัตกรรมเทคโนโลยี ในอนาคต ความร่วมมือระหว่างไทยและจีนมีแนวโน้มขยายสู่ด้านพลังงานทดแทนและโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เช่น การผลิตรถยนต์ไฟฟ้า พลังงานสะอาด และเทคโนโลยีอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พร้อมกับการลงทุนที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้น นอกจากนี้ ความร่วมมือในเศรษฐกิจดิจิทัล โดยเฉพาะในเทคโนโลยีขั้นสูง เช่น Big Data, ปัญญาประดิษฐ์ และ IoT ยังมีศักยภาพในการเสริมสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและกระชับความสัมพันธ์ระยะยาวระหว่างสองประเทศ (Xu Mingzhi, 2024 : Li Jiaxian, สำนักข่าวจีน)

สำหรับแนวโน้มความสัมพันธ์ทางการค้าของไทยและจีนในอนาคต มีการคาดการณ์ว่า แนวโน้มว่าเศรษฐกิจไทยจะเข้าสู่ภาวะถดถอยในทางเทคนิค กล่าวคือ ติดลบอย่างน้อย 2 ไตรมาสจากการลดลงของภาคการผลิต การใช้จ่ายภาคอุปโภค บริโภค การลงทุน การส่งออกสินค้าและบริการ จนนำไปสู่การลดลงของการจ้างงาน ซึ่งมีแนวโน้มที่หลายบริษัทจะพยายามลดการพึ่งพาจีนลง และแสวงหาแหล่งผลิตใหม่เพื่อกระจายความ

เสียง ในส่วนนี้ไทยอาจแสวงหาผลประโยชน์ด้วยการนำเสนอตนเองเป็นทางเลือกสำหรับการเป็นผู้ผลิตวัตถุดิบและสินค้า แต่อาจมีความจำเป็นต้องปรับปรุงระบบโครงสร้างพื้นฐาน และทักษะแรงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น เพื่อรองรับการเป็นแหล่งผลิตใหม่ เช่นเดียวกับการมีมาตรการทางภาษี กฎหมายแรงงาน และระบบกฎหมายที่เอื้อต่อภาคธุรกิจ (ณรงค์ศักดิ์ พุทธพรมงคล, 2565: ออนไลน์) ในขณะที่จีนได้ริเริ่มดำเนินนโยบาย Made in China 2025 เพื่อมุ่งเน้นในการผลิตสินค้าเทคโนโลยีขั้นสูง หรือเทคโนโลยีแห่งอนาคต ในส่วนของโครงสร้างการผลิตและการส่งออกที่อาจเกิดการขาดดุลกับจีนมากขึ้น จากการพึ่งพาสินค้านำเข้าที่ส่วนใหญ่เป็นสินค้าชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ และสินค้ามูลค่าสูงที่ใช้เป็นทุนการผลิต จากนโยบายดังกล่าวของจีน ไทยจึงควรวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรม เพื่อส่งออกสินค้าให้เกิดความเชื่อมโยงกับห่วงโซ่การผลิตของจีนตามนโยบาย Made in China 2025 ผู้ประกอบการไทยสามารถอาศัยโอกาสจากยุทธศาสตร์ดังกล่าว ในการสร้างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ปรับปรุงกระบวนการผลิตให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น นอกจากนี้ โครงการพัฒนาระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออก (EEC) ยังมีส่วนสำคัญในจะช่วยดึงดูดให้นักลงทุนจีนนำองค์ความรู้ นวัตกรรม และเทคโนโลยีขั้นสูงเข้ามาตั้งฐานการผลิต ไทยจึงควรวางแผนการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานระบบรางที่เป็นรถไฟความเร็วสูงเพื่อเชื่อมต่อกับพื้นที่พัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นเส้นทางที่อยู่ภายใต้ความร่วมมือ เพื่อให้เกิดการขยายตัวร่วมกัน รวมทั้งสร้างความร่วมมือในการเปิดการค้าเสรีกับจีนในระดับที่สูงขึ้น ทลาย

กำแพงทางภาษี รวมทั้งข้อกำหนดและเงื่อนไขที่กีดขวางให้การค้าไม่เกิดการไหลเวียน (ณัฐพรพรรณ อุตมา และคณะ, ม.ป.ป.: 9)

สรุป (Conclusion)

ความสัมพันธ์ทางการค้าระหว่างไทยและจีนมีมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่สมัยรัฐโบราณ มีการเจริญสัมพันธ์ไมตรีหลายครั้ง ตั้งแต่ในสมัยสุโขทัย และเฟื่องฟูอย่างมากในสมัยกรุงศรีอยุธยา ต่อเนื่องมาจนในสมัยรัตนโกสินทร์ สำหรับรูปแบบทางการค้าระหว่างไทยและจีน เป็นการค้าขายผ่านเรือสำเภาเป็นหลัก และมีการตั้งรกรากของชาวจีนบนแผ่นดินไทย และด้วยความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอันยาวนาน จึงได้นำไปสู่การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 หลังจากมีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ไทยและจีนต่างได้สร้างความร่วมมือทางการค้าร่วมกันและยกระดับความสัมพันธ์เป็น “หุ้นส่วนความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์อย่างรอบด้าน” (Comprehensive Strategic Partnership) เมื่อเดือนเมษายน พ.ศ. 2555 โดยไทยมีบทบาทเป็นจุดยุทธศาสตร์เชื่อมโยงเส้นทางทางการค้าทั่วทั้งภูมิภาคอาเซียน โดยจีนมีการลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในไทยภายใต้โครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and road Initiative) โครงการดังกล่าวสอดคล้องกับการผลักดันโครงการพัฒนาเมืองอัจฉริยะในเขตระเบียงเศรษฐกิจภาคตะวันออกของไทย (EEC) ส่งผลให้การค้าระหว่างไทยจีนมีการลงทุนและค้าขายระหว่างกันอย่างต่อเนื่อง

ในขณะเดียวกัน เมื่อมีสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 ทำให้เศรษฐกิจทั่วโลกซบเซาจากการล็อกดาวน์ จีนได้ดำเนินนโยบายโควิดเป็นศูนย์ (ZERO COVID-19) เพื่อควบคุมสถานการณ์การแพร่ระบาดให้กลับมาสู่สภาวะปกติอย่างรวดเร็ว การดำเนินนโยบายนี้ได้ส่งผลให้ทั่วโลกและไทยขาดสินค้าต้นทุนการผลิต นำไปสู่การมีต้นทุนสินค้าสูง และมีการปรับราคาสินค้าสูงขึ้น แต่การขับเคลื่อนการค้าระหว่างกันผ่านนโยบายสำคัญ คือ โครงการริเริ่มหนึ่งแถบหนึ่งเส้นทาง (Belt and road Initiative) รวมทั้งความตกลงหุ้นส่วนทางเศรษฐกิจระดับภูมิภาค (RCEP) ยังคงเป็นปัจจัยหนุนให้มูลค่าการค้าระหว่างไทยและจีนเติบโตมากขึ้น และภายหลังสถานการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อไวรัส COVID-19 การค้าระหว่างไทยกับจีนมีการชะลอตัวลงเล็กน้อยในช่วงแรก จากการที่ทั่วโลกเพ่งพินิจและต่างต้องเร่งกระตุ้นเศรษฐกิจในประเทศของตน ความต้องการสินค้านำเข้าจากต่างชาติจึงลดลง โดยสถานการณ์การส่งออกจากตลาดของไทยในปี พ.ศ. 2566 การส่งออกไปสู่ตลาดจีน ส่งออกเป็นมูลค่า 34,164.5 ล้านเหรียญสหรัฐ หดตัวร้อยละ 0.8 จากการฟื้นตัวของการผลิตและการบริโภคที่ช้ากว่าคาด ก่อนที่จะขยายตัวได้ในช่วงครึ่งปีหลัง โดยการค้าระหว่างไทยกับจีนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยล่าสุดในปี พ.ศ. 2566 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีนสูงถึง 116,912 ล้านเหรียญสหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 41.02 เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี พ.ศ. 2562 ซึ่งเป็นช่วงเวลาก่อนการเกิดโรคระบาดโควิด-19 ที่มูลค่าการค้าไทย-จีน อยู่ที่ 82,904 ล้านเหรียญสหรัฐ

เอกสารอ้างอิง (References)

- กาญจนา สุกุลเพชรอร่าม และชลธิ์ เสมอเชื้อ, (2564). การศึกษาและวิเคราะห์นโยบายเส้นทางสายไหมทางทะเล ศตวรรษที่ 21 ในมิติการเผยแพร่วัฒนธรรมผ่านสถาบันขงจื้อ เส้นทางสายไหมทางทะเล : ประเทศไทย. *วารสารวิชาการ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร*, 5(1), 07-36.
- กรมส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ. (2567). *การขนส่งสินค้าระหว่าง ไทย – จีน*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.ditp.go.th/en/post/158899>
- กองความมั่นคงระหว่างประเทศ สำนักงานสภาความมั่นคงแห่งชาติ. *สถานการณ์ความมั่นคงระหว่างประเทศ ภายหลังการระบาด COVID-19*. [บทความ]. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/Journal/article-00405.pdf>
- กองยุทธศาสตร์การพัฒนาศามารถในการแข่งขัน สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า. (2567). *รายงานการค้าระหว่างประเทศของ ไทย ประจำปี 2566*. [รายงาน]. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2567, จาก <https://tpso.go.th/news/2401-0000000017>
- กองวิจัยเศรษฐกิจอุตสาหกรรม สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. (2565). *ผลกระทบนโยบายโควิดเป็นศูนย์ (ZERO COVID-19) ของจีนต่ออุตสาหกรรมไทย*. [ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2567, จาก

https://www.oie.go.th/assets/portals/1/fileups/2/files/ArticlesAnalysis/ZERO_COVID-19.pdf

ณัฐพรพรรณ อุตมา และคณะ. (ม.ป.ป.). *นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของจีนและแนวนโยบายทางเศรษฐกิจของประเทศไทย*.

[บทความ]. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2567, จาก

<https://issuu.com/obels/docs/96fcc297797c4c>

ธนัช. (2566). การฟื้นตัวของเศรษฐกิจจีนช่วยกระตุ้นแนวโน้มการเติบโตของเศรษฐกิจไทย. [ข่าว]. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2567, จาก

[https://baijiahao.baidu.com/s?id=176448290846](https://baijiahao.baidu.com/s?id=1764482908464534017&wfr=spider&for=pc)

[4534017&wfr=spider&for=pc](https://baijiahao.baidu.com/s?id=1764482908464534017&wfr=spider&for=pc)

นิษณะ ทวีพาณิชย์. (2547). *การส่งออกผลไม้ไทยไปสาธารณรัฐประชาชนจีน*. [รายงาน]. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2567, จาก

https://ditp.go.th/contents_attach/78331/78331.pdf

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงปักกิ่ง. (ม.ป.ป.). *ความสัมพันธ์ไทย-จีน*.

[ออนไลน์]. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2567, จาก

<https://thaiembbeij.org/th/republic-of-china/thai-relations-china/>

สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครเซี่ยงไฮ้. (2566). *การค้าระหว่างประเทศของจีนปี 2565 และแนวโน้มปี 2566*. [ข่าว].

สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2567, จาก [https://www.ditp.go](https://www.ditp.go.th/contents_attach/964976/964976.pdf)

[.th/contents_attach/964976/964976.pdf](https://www.ditp.go.th/contents_attach/964976/964976.pdf)

สำนักพัฒนาและส่งเสริมการวิจัย สถาบันระหว่างประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนา (องค์การมหาชน).(2562). *โอกาสการค้าและการลงทุนไทย จากนโยบาย Belt and Road Initiative ของจีน*. [บทความ]. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.nsc.go.th/wpcontent/uploads/Journal/article-00303.pdf>

TAP THAI-ASEAN PANORAMA. (2565). *จับกระแสการค้าการลงทุนไทย-จีน ยุค COVID-19*. [ข่าว]. สืบค้นเมื่อ 31 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.tap-magazine.net/blog-th/cs71>

Thai PBS. (2566). ภูมิธรรมบุค “แดนมังกร”ส่ง “แบรนดไทย”เปิดประตูสู่การค้าโลก. [ข่าว]. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2567, จาก <https://www.thaipbs.or.th/news/content/333718XuMingzhi>. (2567). Li Jiaxian, สำนักข่าวจีน. [ข่าว]. สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2567, จาก <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1812418376036874879&wfr=spider&for=pc>

Xu Mingzhi. (2024). Li Jiaxian, China News Agency. [News]. Retrieved December 15, 2024, from <https://baijiahao.baidu.com/s?id=1812418376036874879&wfr=spider&for=pc>.